

## บทที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้จะเป็นแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาถึงการในพื้นที่ในหน่วยพักอาศัย ตลอดจนพฤติกรรมการใช้พื้นที่ มีวิธีการที่จะนำไปใช้ไปปฏิบัติหลักๆดังนี้โดยอ้างอิงจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

#### 3.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

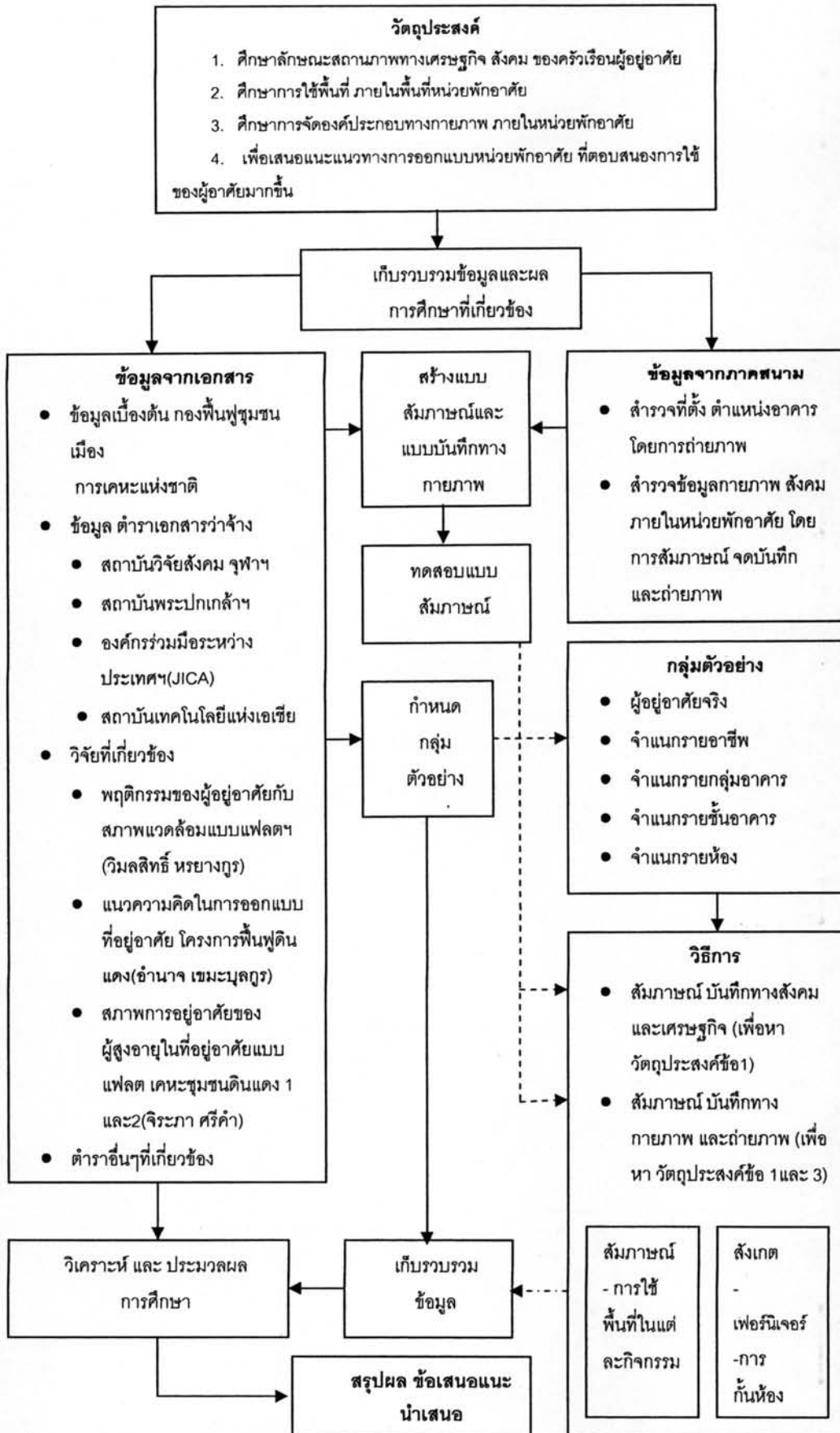
ผู้วิจัยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือข้อมูลจากภาคเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม

1.1 ข้อมูลภาคเอกสาร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้น เช่น มาตรฐานที่อยู่อาศัย โครงการฟื้นฟูเมือง งานประชุมสัมมนาที่เกี่ยวข้องการฟื้นฟูเมือง จากหน่วยงานการเคหะแห่งชาติ เอกสารจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศฯ(JICA) ตลอดจนเอกสารว่าจ้างต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง ทางด้าน กายภาพ สังคม และ สิ่งแวดล้อม จากหน่วยงานหลายฝ่าย เช่น สถาบันวิจัยสังคม จุฬาฯ สถาบันพระปกเกล้า สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย เป็นต้น และรวมไปถึงงานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่ใกล้เคียงกับที่ศึกษา รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ดูรูป 3.1 ประกอบ)

#### 1.2 ข้อมูลจากภาคสนาม

1.2.1 การสัมภาษณ์ ใช้ข้อมูลภาคเอกสาร จากกองฟื้นฟูเมืองถึงรายชื่อผู้ทำสัญญาเช่ากับการเคหะแห่งชาติ เพื่อสามารถตรวจสอบกับผู้อยู่อาศัยได้ว่า เป็นผู้อยู่อาศัยเดิมและอยู่อาศัยจริง โดยผู้ให้สัมภาษณ์อาจไม่ใช่ผู้ทำสัญญาเช่าก็ได้แต่ต้องมีความสัมพันธ์กับผู้มีสัญญา เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย สามี ภรรยา ลูก หลาน เป็นต้น แล้วจดบันทึกในแบบสัมภาษณ์

1.2.2 การสังเกต โดยการสังเกตองค์ประกอบทางกายภาพ และการใช้พื้นที่ของหน่วยพักอาศัย ประกอบด้วย การกันห้อง การต่อเติมชั้นลอย เฟอร์นิเจอร์ ตลอดจนอุปกรณ์สนับสนุน เช่น เครื่องนอน เสื้อ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น โดยการจดบันทึกในแบบสัมภาษณ์ และถ่ายภาพเพื่อประกอบแบบสัมภาษณ์



รูปที่ 3.1 แผนผังระเบียบวิธีวิจัย

### 3.2 การสร้างแบบเครื่องมือในการสำรวจ

เพื่อเป็นการทดสอบจากภาคสนามจริง ผู้วิจัยลงพื้นที่ โดยสอบถามผู้อยู่อาศัย พร้อมแนะนำตัว และอธิบายถึงวิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยสนใจ โดยพูดถึงประเด็นที่เกิดขึ้นในสภาวะปัจจุบันก่อน เพื่อให้ผู้ร่วมสนทนามีความสนใจและเป็นกันเองมากที่สุด เกิดความยอมรับและไว้วางใจ พร้อมกับโน้มน้าวเพื่อให้สามารถเข้าไปในหน่วยพักอาศัยของผู้ร่วมสนทนาได้

จากการสังเกตในหน่วยพักอาศัยพบว่าเฟอร์นิเจอร์ส่วนใหญ่เป็นเฟอร์นิเจอร์สำเร็จรูปที่มีขนาดมาตรฐาน ที่ซื้อจากท้องตลาดโดยเฟอร์นิเจอร์ที่ผู้อยู่อาศัยใช้มากที่สุด ได้แก่ ตู้เสื้อผ้า ตู้โชว์ ซึ่งความกว้างเฉลี่ยโดยประมาณ 0.60 เมตร สำหรับความยาวนั้นแตกต่างกันไป มีการจัดวางเฟอร์นิเจอร์รอบผนังทั้ง 2 ด้าน มีการใช้พื้นที่กระจัดกระจาย เช่น การเก็บของเหนือตู้เสื้อผ้า ตู้โชว์ และ เหนือห้องน้ำ การใช้กิจกรรมของผู้อยู่อาศัย เป็นบริเวณพื้นที่เป็นต้น ซึ่งยากต่อการคำนวณประมาณพื้นที่

เพื่อความสะดวกและง่ายในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือในการสำรวจขึ้น เป็นตาราง (GRID) ที่มีความสอดคล้องกับขนาด มาตรฐาน เฟอร์นิเจอร์ การใช้พื้นที่ ตำแหน่งกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นปกติ และชั้นลอย โดยสามารถแบ่งตาราง (GRID) ในพื้นที่หน่วยพักอาศัยเป็น 48 ตำแหน่ง ตามลักษณะการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ โดยกำหนดตำแหน่งที่จัดวางเฟอร์นิเจอร์รอบผนังห้อง อเนกประสงค์ และบริเวณหน้าห้องน้ำเป็น 0.60 เมตร และเฉลี่ยพื้นที่ส่วนที่เหลือเท่าๆกัน สำหรับห้องน้ำ และระเบียบพบว่า ไม่มีเฟอร์นิเจอร์วางเป็นกึ่งจะลักษณะ จึงแบ่งพื้นที่เฉลี่ยเท่าๆกัน เพื่อทำแบบทดลอง การเก็บข้อมูล (PRE - TEST) ของผู้อาศัยโดยใช้ P แทน ระดับพื้นที่ปกติของหน่วยพักอาศัย และM แทน ระดับชั้นลอยที่สูงกว่าระดับปกติ โดยในการลงภาคสนามนี้ประกอบด้วย การสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก และถ่ายภาพ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาคเอกสารและข้อมูล จากภาคสนามโดยมีการนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ และมีการทดลองใช้แบบสอบถามในภาคสนามจริงโดยใช้ 6 กลุ่มตัวอย่าง (คิดเป็นร้อยละ 10 ของกลุ่มตัวอย่างจริง)และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ถูกต้องเหมาะสม กับเนื้อหาก่อนมีการใช้แบบสอบถามจริง แบ่งเป็น 5 ส่วนคือ

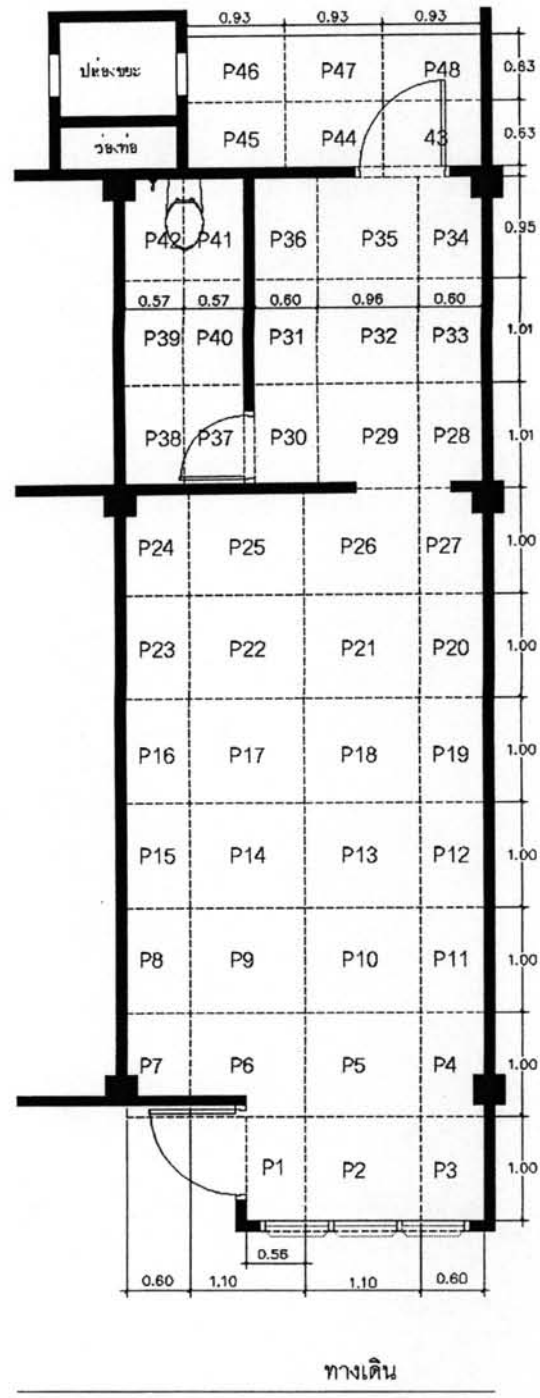
**ส่วนที่ 1** ข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย แพลตที่ ชั้น ห้องพักเลขที่ วันที่ เวลา ชื่อ เบอร์โทรศัพท์ และวันที่อยู่บ้าน เพื่อสามารถกลับมาขอข้อมูลเพิ่มเติมได้ภายหลัง

**ส่วนที่ 2** ข้อมูลผู้อยู่อาศัย จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย จำนวนผู้อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาการอยู่อาศัย อาชีพ รายได้ต่อเดือน รายจ่ายต่อเดือน และเงินออมต่อเดือน

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านกิจกรรมการอยู่อาศัยในปัจจุบันและช่วงเวลาจำนวน 8 กิจกรรม ประกอบด้วย นอน อาบน้ำ ประกอบอาหาร รับประทานอาหาร ประกอบอาชีพ รับแขก-พักผ่อน ซักผ้า และเก็บของ

ส่วนที่ 4 เป็นการจดบันทึกสภาพห้อง(Sketch) ประกอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 5 เป็นการบันทึกถ่ายภาพห้อง ประกอบแบบสัมภาษณ์



รูปที่ 3.2 เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการสำรวจ

### 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้อยู่อาศัยใน เคหะชุมชนดินแดง(อาคาร 1-64) โดยจำนวนประชากร มีจำนวนทั้งสิ้น 4,144 หน่วย

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนหน่วยพักอาศัยในเคหะชุมชนดินแดงอาคาร 1-64

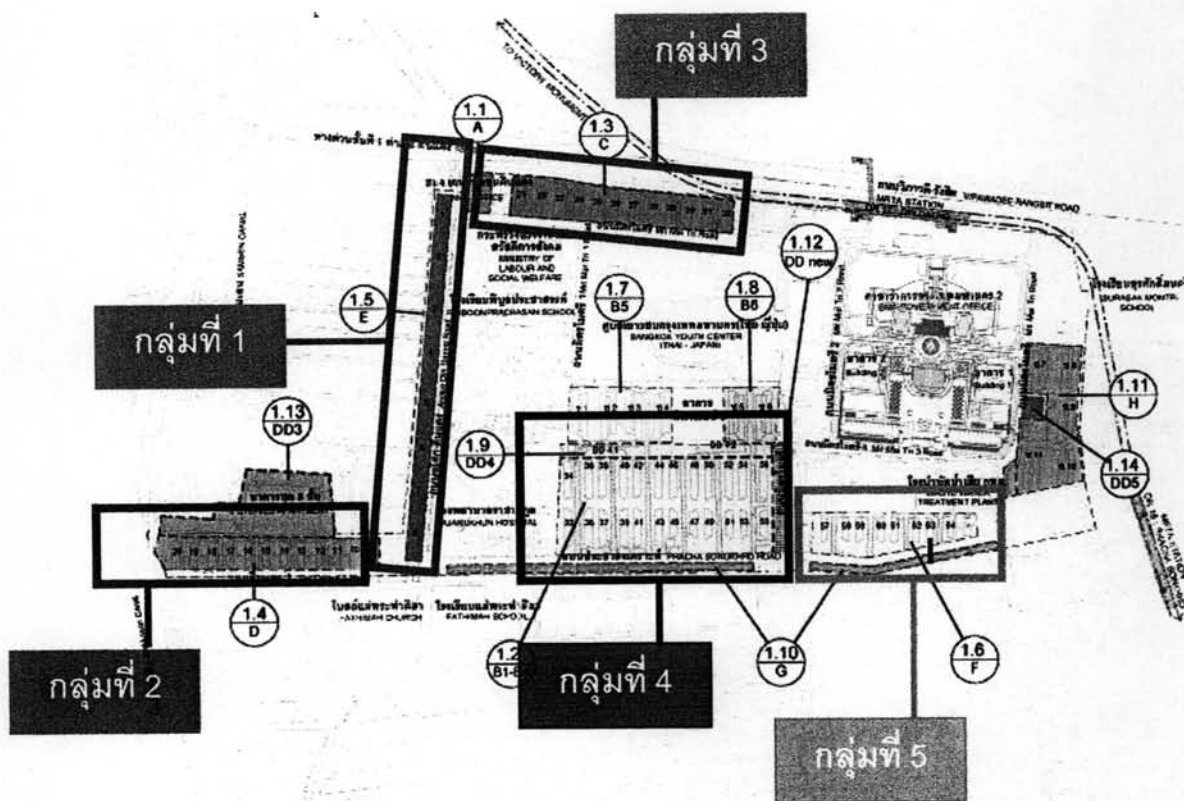
ชุมชนและแฟลต	ลักษณะอาคาร	จำนวน (อาคาร x หน่วย)	จำนวน (หน่วย)
เคหะชุมชนดินแดง 1	5 ชั้น ได้ถูกล้าง		
- แฟลต 1-8		8x80	640
- แฟลต 9- 2		12x56	672
- แฟลต 21-32		12x56	672
รวม 32 อาคาร			1,984
เคหะชุมชนดินแดง 2			
ประกอบด้วย	5 ชั้น ได้ถูกล้าง		
- แฟลต 33-44, 46, 48, 50, 52, 54 และ 56		18x80	1,440
- แฟลต 45, 47, 49, 51, 53, 55		6x56	336
แฟลต 57-64		8x48	384
รวม 32 อาคาร			2,160
รวมทั้งหมด 64 อาคาร			4,144

#### การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้หลักคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ ดังนี้ (ยุทธ ไทวรรณ. 2548 :79). โดยใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% สัดส่วนความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ซึ่งได้จำนวน 365 กลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากร 4,144 ตัวอย่าง เนื่องจากใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้ 10-30% ของ 365 ดังนั้นในการวิจัยขั้นต้นครั้งนี้คือ 37-110 หน่วย ด้วยวิธีการแบ่งตามสัดส่วน (Quota Sampling) เพื่อให้เกิดการกระจายให้ครอบคลุมพื้นที่การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มในการเลือกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 กลุ่ม 8 อาคาร อาคารละ 7 ตัวอย่าง จะได้ทั้งหมด 56 ตัวอย่าง (ร้อยละ 15.34 ของกลุ่มตัวอย่าง) โดยสุ่มแบบเจาะจง หน่วยพักอาศัย ในการเลือกอาชีพของผู้อยู่อาศัย โดยใช้ข้อมูลทะเบียนประวัติจาก กองฟื้นฟูเมืองการเคหะแห่งชาติ สำหรับลักษณะรูปแบบของครัวเรือนทาง

เศรษฐกิจ สังคม ของผู้อยู่อาศัย และการจัดองค์ประกอบทางกายภาพ ภายในหน่วยพักอาศัย สำหรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ใช้จำนวนผู้อยู่อาศัยจริงทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างโดยจะกล่าวในคราวต่อไป

รูปที่ 3.3 แผนผังกลุ่มตัวอย่างระดับกลุ่มอาคาร

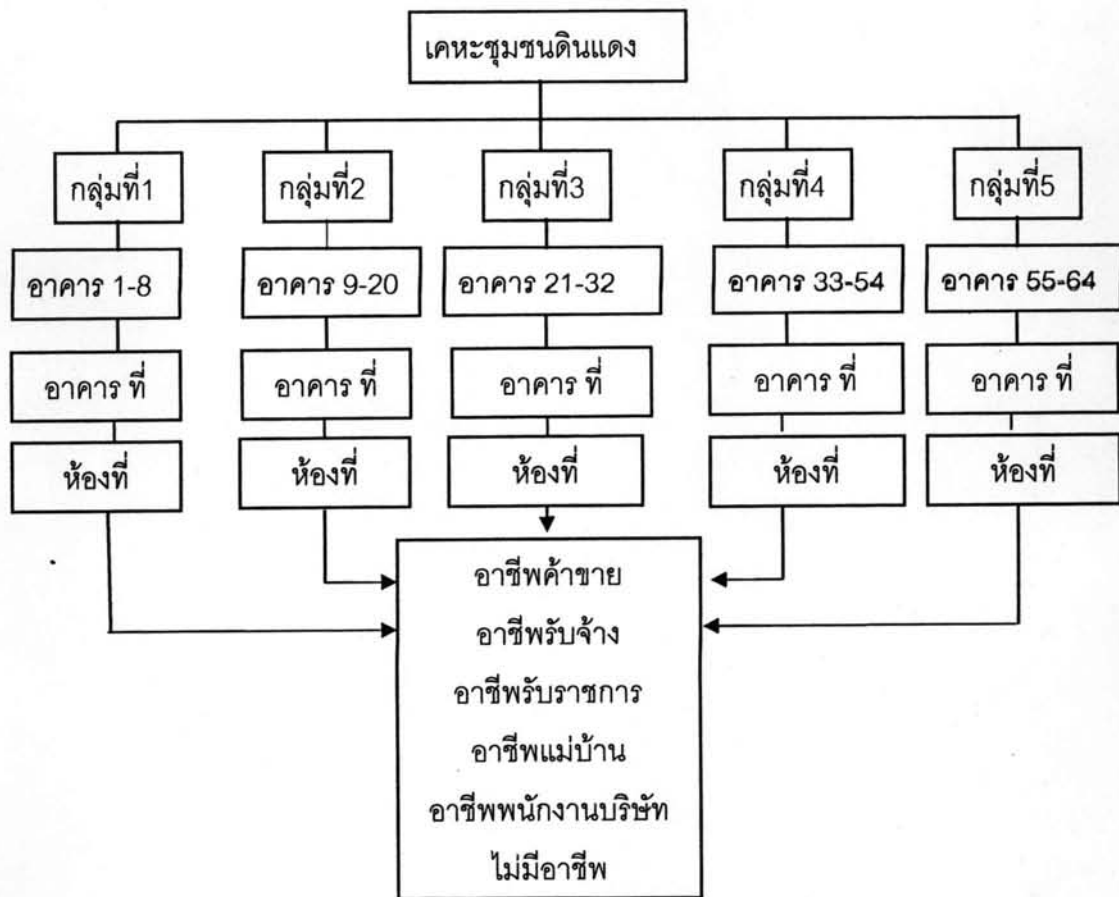


การสำรวจพื้นที่นั้นผู้วิจัยจะทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในระดับอาคาร เพื่อกระจายให้ครอบคลุมพื้นที่ ซึ่งได้แก่

1. กลุ่มอาคารที่ 1 คัดเลือกได้อาคาร 7
2. กลุ่มอาคารที่ 2 คัดเลือกได้อาคาร 15
3. กลุ่มอาคารที่ 3 คัดเลือกได้อาคาร 23
4. กลุ่มอาคารที่ 4 คัดเลือกได้อาคาร 31, อาคาร 39, อาคาร 47, อาคาร 55
5. กลุ่มอาคารที่ 5 คัดเลือกได้อาคาร 63

### 3.4 วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

รูปที่3.4 แสดงแผนผังการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง



ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) กล่าวคือ ทำการแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นลำดับขั้นต่าง ๆ ตามกลุ่มอาคาร จำนวน 5 กลุ่มอาคาร เพื่อให้มีการกระจายของกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ อาคาร 1-8 เป็นกลุ่มอาคารที่ 1 ,อาคาร 9-20 เป็นกลุ่มอาคารที่2 ,อาคาร 21-32 เป็นกลุ่มอาคารที่ 3, อาคาร 33- 56 เป็นกลุ่มอาคารที่ 4 และอาคาร 57-64 เป็นกลุ่มอาคารที่5 จากนั้นทำการคัดเลือก โดยหาสัดส่วนของอาคารแต่ละกลุ่มอาคารเพื่อคัดเลือก อาคารจำนวน 8 อาคาร และสุ่มตัวอย่าง อาคารละ 7 ตัวอย่างโดยครบตามรายชื่ออาชีพต่อไป(ดูรูป3.2)

### 3.5 ข้อจำกัดในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

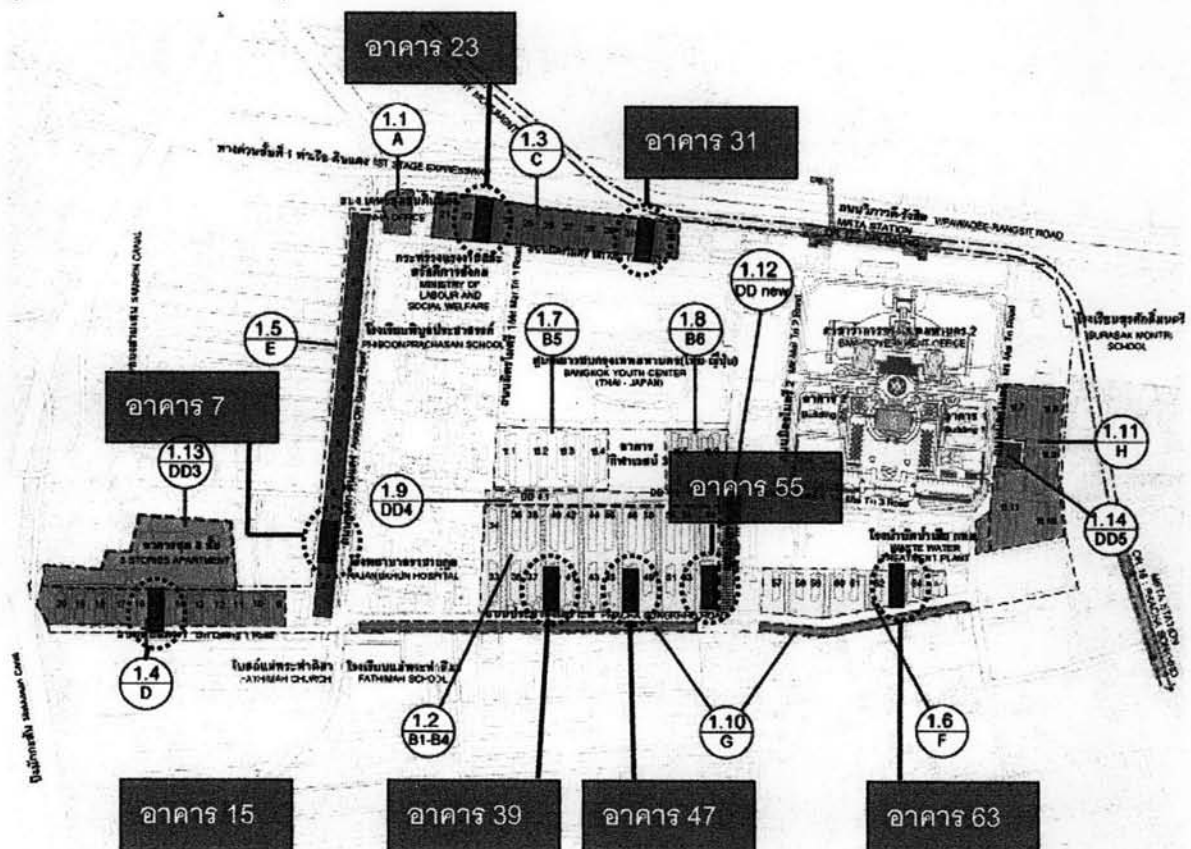
การเก็บข้อมูลในระดับกลุ่มอาคารสามารถเก็บได้เพียง 6 อาคารจากที่กำหนดไว้ 8 อาคาร อาคารที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ คืออาคาร 7 และอาคาร15 เนื่องจากอยู่ในระหว่างชุมนุมประท้วงเพื่อขอเพิ่มสิทธิ(ย้ายอยู่ที่อื่นจากเดิม 260,000 บาท ขอเป็น 1,000,000 บาท) ผู้อยู่อาศัยไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูล ประกอบกับพื้นที่ข้างเคียงก็ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้เช่นกัน(กลุ่มผู้คัดค้านตั้งกลุ่มย่อย ได้อาคารพักอาศัย) และไม่สามารถเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงได้ เนื่องจากผู้อยู่อาศัยไม่สะดวกที่จะให้

สัมภาษณ์ ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และจึงใช้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญและเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถนำมาวิเคราะห์ และ ทำให้มีผลการศึกษาน่าเชื่อถือได้

ตารางที่ 3.2 แสดงผลการสุ่มตัวอย่างจำแนก กลุ่มอาคาร อาคาร และหน่วยพักอาศัย

กลุ่มอาคาร	อาคาร	ผลการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง	ผลการลงทะเบียนข้อมูล	คิดเป็นร้อยละ
กลุ่มที่ 1 (อาคาร 1-8)	อาคาร 7	7 หน่วย	ไม่ให้ความร่วมมือ	0
กลุ่มที่ 2 (อาคาร 9-20)	อาคาร 15	7 หน่วย	ไม่ให้ความร่วมมือ	0
กลุ่มที่ 3 (อาคาร 21-32)	อาคาร 23,31	14 หน่วย	27 หน่วย	192.86
กลุ่มที่ 4 (อาคาร 33-54)	อาคาร 39,47,55	21 หน่วย	39 หน่วย	185.71
กลุ่มที่ 5 (อาคาร 55-64)	อาคาร 63	7 หน่วย	5 หน่วย	71.43
รวม 64 อาคาร	รวม 8 อาคาร	รวม 56 หน่วย	รวม 61 หน่วย	108.93

รูปที่ 3.5 แสดงแผนผังกลุ่มตัวอย่างระดับอาคาร





### 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก และถ่ายภาพ สภาพหน่วยพักอาศัย การใช้พื้นที่ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ การเปลี่ยนแปลง การต่อเติมต่างๆ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่ โดยสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะแสดงบัตรประจำตัวนิสิต แสดงแบบสัมภาษณ์ แบบจดบันทึกประกอบแบบสัมภาษณ์ซึ่งบอกถึง ชื่อวิทยานิพนธ์ ชื่อภาควิชา ชื่อคณะ และชื่อสถาบันการศึกษา ผู้วิจัยมีความจำเป็นที่จะต้องพราง(ไว้หนวดเครา)เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ ไม่สงสัยในตัวผู้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด(ผู้วิจัยเป็นพนักงานการเคหะแห่งชาติและเป็นคณะทำงานโครงการฟื้นฟูเมือง เคยร่วมประชุมกับผู้อยู่อาศัย) แบบเป็นกันเองมากที่สุด เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์รู้สึกผ่อนคลายและเป็นกันเอง เพราะมีหลายหน่วยงานมาเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกัน (อยู่ในช่วงระหว่างที่ การเคหะแห่งชาติดำเนินการว่าจ้างสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลงสำรวจข้อมูลเช่นกัน)

การดำเนินการเก็บข้อมูลได้ดำเนินการเก็บเพื่อทดลองแบบสัมภาษณ์ ในวันที่ 29-30 ธันวาคม 2550 และเก็บข้อมูลจริงวันที่ 12-13, 26-27 มกราคม, 2-3 และ 9-10 กุมภาพันธ์ 2551 รวมเก็บข้อมูล 10 วันเฉลี่ย 6-7 ตัวอย่างต่อวัน ประมาณ 50-60 นาทีต่อกลุ่มตัวอย่าง รวมแบบสัมภาษณ์ที่เก็บข้อมูลได้ 61 ตัวอย่าง(ร้อยละ16.71 ของกลุ่มตัวอย่าง)

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้สามารถเก็บได้ทั้งสิ้น 6 อาคาร 61 กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการจัดองค์ประกอบทางกายภาพ ภายในหน่วยพักอาศัย กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ใช้จำนวนผู้อยู่อาศัยจริงทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่างคือ 255 คน(ร้อยละ100.00) เนื่องจากในแต่ละกลุ่มตัวอย่างใช้ กิจกรรมไม่เหมือนกัน เช่น กิจกรรมนอน นอนเบาๆพื้นที่บริเวณมุมห้อง ชั้นลอย และ บริเวณนอกประสงค์ เป็นต้น

### 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

**ส่วนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปนั้นเป็นข้อมูลพื้นฐาน เพื่อตรวจสอบผู้อยู่อาศัยเดิมหรือทำสัญญาเช่ากับการเคหะแห่งชาติเดิมเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ) และสามารถกลับไปหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ในภายหลัง

**ส่วนที่ 2** ข้อมูลการอยู่อาศัย โดยนำข้อมูลวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป Microsoft excel ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ

**ส่วนที่ 3** ข้อมูลด้านสภาพและกิจกรรมการอยู่อาศัยในปัจจุบันและช่วงเวลา โดยวิเคราะห์จากการใช้พื้นที่ที่ซ้ำๆกัน ของการใช้กิจกรรมโดยใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ มากที่สุด-น้อยที่สุดโดยใช้ค่าฐานนิยม(Mode) เป็นการหาตัวกลาง คือฐานนิยมจะเป็นค่ากลางที่คำนึงถึงการเกิดขึ้นของข้อมูลบ่อยที่สุด ดังนั้นจะดูเฉพาะคะแนนที่เกิดขึ้นบ่อยที่สุดว่าเป็นค่าใด เป็นการหาตัวกลางที่สะดวกรวดเร็ว (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์.2544)

**ส่วนที่ 4** เป็นการจัดบันทึกสภาพห้อง(Sketch) โดยวิเคราะห์จากการใช้พื้นที่ที่ซ้ำๆกันของการจัดวางเฟอร์นิเจอร์ โดยการซ้อนทับ (Layer) โดยใช้ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ มากที่สุด-น้อยที่สุด โดยใช้ค่าฐานนิยม (Mode) เป็นการหาตัวกลาง เช่นกัน

**ส่วนที่ 5** เป็นการบันทึกถ่ายภาพห้อง ประกอบแบบสัมภาษณ์เท่านั้น